

Langfredag

Tekst: Mark. 14,26 – 15,41

Nattverden er innstiftet. "Dette er mitt legeme." "Dette er mitt blod, paktens blod, som blir utgytt for mange." Er det da noen veg tilbake?

Lovsangen toner ut i kveldsmørket. Den lovsang som jødene sang etter påskemåltidet, var etter det vi kjenner til, Salme 115 - 118 i Salmenes bok.

Preget av tillit til Herren.

«Herren er med meg, jeg frykter ikke.

Hva kan et menneske gjøre meg?

Herren er med meg som min hjelper,

jeg kan rolig se på dem som hater meg.»

Salme 118,6f.

Preget av Messias-profeti.

«Den stein som bygningsmennene forkastet, er blitt hovedhjørnestein.

Av Herren er dette gjort, det er underfullt i våre øyne.»

Salme 118,22f.

Preget av frelsesfryd.

«Frelsens beger vil jeg løfte, og Herrens navn vil jeg påkalle.»

Salme 116,13.

Men hvor kort var ikke vegen fra påskeglede til anstøt! *Hvilken uhyggelig natt skal det ikke bli?*

– Alle kommer dere til å ta anstøt av meg, sier Jesus. I hans fornedrelse vil de ikke kjennes ved han.

– Aldri jeg, sier Peter. Om jeg så må dø med deg. De andre slutter seg til.

De er rørende i sin barnslige sikkerhet. Det blir så svart/hvitt, vi og de andre. Og et vi og de andre var det nok, men de har ikke lært å vokte seg for skyggesidene i dem selv. *De undervurderer den onde fiende.* De har ikke riktig forstått at det er *en kamp også om Jesu disipler.*

– Svikefullt er hjertet, sier profeten, mer enn noe annet, og ubotelig sykt er det; hvem kjenner det? (Jer. 17,9) Peter fikk en alvorlig realitetsorientering i yppersteprestens gård. Men

han fikk også en ny start. Peter var også båret av Jesu forbønn. ”Simon, Simon! Se, Satan krevde å få dere i sin vold for å sikte dere som hvete; men jeg ba for deg at din tro ikke måtte svikte, og når du engang vender om, da styrk dine brødre.” sa Jesus i nattverdsalen (Luk. 22,31f). Ja, han ba for alle som ved apostlenes ord kommer til tro på han. Han har bedt for oss, og han ber nå i himmelen. *Vi ligger på hans hjerte. Men det fritar ikke oss fra å våke og be.*

Mesteren, den hellige og rene, trengte å be. Skulle ikke da disiplene trenge det enda mer? Men de forstod nok ikke alvoret. Ikke engang de nærmeste disiplene. De orket ikke å holde seg våkne.

Hvorfor gikk Jesus til Jerusalem når han visste at kors og død ventet?

Hvorfor gikk han inn i hagen der forræderen reknet med å finne han?

Jesus visste hva han gikk til. Av sin Far i himmelen hadde han fått høre: Du har makt til å sette livet til, og du har makt til å ta det igjen. (Sml. Joh. 10,18.) – Men var det noen veg utenom?

«Abba, Far! Alt er mulig for deg. Ta dette begeret fra meg! Men ikke som jeg vil, bare som du vil!»

Lidelsens og dødens beger eller kalk, ja, Guds vredesdoms beger. Det var mulig å unnsnippe, og samtidig var det ikke mulig. Ikke om vi skulle kunne bli frelst.

Her foregikk noe veldig mellom himmel og jord, mellom Faderen og Sønnen. Gud sparte ikke sin egen Sønn. Da ville heller ikke Sønnen spare seg.

Vredens fulle kalk utdrikke

må han, skal han,

ellers ikke

bliver frelsens kalk min del,

synger vi.¹

Frelseren gruete seg. Han kom i dødsangst, men han fryktet ikke.

Hans motstandere, de var redde. De var redde for sin egen posisjon. De var redde for folket. De var redde for romerne. De var redde for han.

De hadde tatt sine forholdsregler. Pågripelsen skulle skje i det skjulte, nattetid. Judas hadde fått en dobbelt månedslønn for å hjelpe dem. De reknet med væpnet motstand. Så legger de en jernring om Getsemane. Der var en hage, der Jesus ofte samlet disiplene sine.

¹ DELKs salmebok, 79, v. 2, etter Benjamin G. Sporon 1777

Hektisk aktivitet utfolder seg i nattemørket. I mørket. En vaktstyrke er rykket ut klar til kamp. Tempelpoliti og tjenerskap. Det var en stor flokk. Religiøse ledere var der også.

Mesteren møtte dem med avvæpnende ro. *Skriftene skulle bli oppfylt*. Han bad ikke om de femti tusen engler. Han irettesatte derimot Peter som drog sverdet. Disiplene var ikke mer beredte enn at det ble for mye for dem. Kanskje evangelisten Markus omtaler seg selv som et øyenvitne i form av den unge lettkledde mannen som nær ble grepet. Alle flyktet. En væpnet styrke på kanskje et halvt tusen mann for å bringe inn en enslig fange. Hvor redde de var for Jesus!

Det var den jødiske menighets lederskap som aksjonerte mot han. Deres autoritet var rokket. Store deler av folket hadde større tillit til han enn til dem, kanskje særlig etter den oppsiktsvekkende oppvekkelsen av Lasarus, som hadde ligget fire dager i graven. Planen var å drepe Jesus. Til det trengtes en dødsdom. Midlet skulle være en læresak der han skulle dømmes skyldig i ha forkynt frafall fra Gud. Dessuten skulle Lasarus, som gikk i Betania som et levende vitnesbyrd om Jesu makt over døden, også drepes.

Synedriets, det høye råds, leder, den mangeårige ypperstepresten Josef Kaifas, var pådriver. Prosessen skulle være en skinnprosess, pro forma, et yndet virkemiddel for urettferdige og hensynsløse makthavere. Slike folk er nok heller ikke så nøye med formene. Prosessen mot Jesus ble gjennomført i stor hast.

I en frafallssak måtte klagemålet stadfestes av minst to vitner som stemte nøyaktig overens i minste detalj. Kaifas og hans folk skydde visst intet middel. Yppersteprestene og hele rådet søkte falskt vitnesbyrd mot Jesus, slik at de kunne få dømt han til døden. Men de fant ikke noe, enda mange falske vitner kom fram. Rådet smykket seg nok med betegnelsen Allisraels høyeste åndelige domstol, men gikk ikke av vegen for en pervertert prosess om det bare kunne få Jesus av vegen. Kan hykleriet bli tydeligere? Heller ikke de som talte om templet. stemte overens (Mark. 14,57-59). Men etter prosessreglene skulle en visstnok prøve å skremme den tiltalte. Josef Kaifas, jødefolkets leder, Jerusalems mektigste mann, reiser seg fra sin plass. Se for dere de andre rådsmedlemmene reise seg, overprester, saddukeiske og fariseiske skriftlærde og høgt ansette representanter for folket. Kaifas går kanskje fram til den tiltalte. – Svarer du ingenting?

Men Jesus tidde. Han visste hvordan saken stod. Etter vitneførselen hadde ikke synedriet annet å gjøre enn å frikjenne han. De falske vitner derimot, måtte dømmes.

Men da er det Kaifas søker et annet grunnlag for en fellende dom enn falske vitneprov:

«Jeg tar deg i ed ved den levende Gud at du sier oss om du er Messias, Guds Sønn!»
(Matt. 26,63)

Rådet hadde forlenget tatt anstøt av han. Han passet ikke inn i deres herlighetsteologi. Og han passet slett ikke inn i deres ambisjoner om rikdom, makt og ære, sikkert for en stor del basert på at de bandt samvittighetene og holdt mennesker i lovisk trelldom, noe som i hvert fall kan sies om fariseernes innflytelsesrike parti.

– Er du Messias, Den Høylovedes Sønn?

Denne forsamlingen ville ikke tro det. Men Jesus kan ikke nekte det. Det skulle være sagt klart hvem det var de dømte til døden. Han er Messias, men hans rike er ikke av denne verden. Han er den himmelske Menneskesønnen som kommer med himmelens skyer. *Ja, han er Guds Sønn i absolutt og enestående forstand.* For sitt vitnesbyrd om dette blir han langfredag dømt til døden. «Jeg er», sier han, «og dere skal se Menneskesønnen sitte ved Kraftens høyre hånd og komme med himmelens skyer.»

Kaifas tror å ha grepet Jesus på fersk gjerning i blasfemi: «Hva skal vi nå med vitner?»

Jesus har sagt sitt. Han avstår fra å bruke den tiltaltes rett til å forklare seg og argumentere for frifinnelse. Voteringen var ensstemmig. Alle sa at profeten Jesus fra Nasaret var skyldig til døden. Alle, står det. Hvor var de mange rådsherrer som ifølge Joh. 12,42f trodde på han? «[P]å grunn av fariseerne bekjente de det ikke, for at de ikke skulle bli utstøtt av synagogen, for de ville heller ha den æren menneskene gir, enn den æren Gud gir», forteller Johannes om dem. Var kanskje du også med på dette, Gamaliel? Var du også med på det, du rike unge rådsherre som gikk bedrøvet bort en gang? Du var vel ikke med, Nikodemus? I det minste vet vi at én av rådsherrerne ikke var med på justismordet, Josef fra Arimatea, han som la Jesus i sin egen grav.

Etter å ha latt hån og spytt og slag hagle over den tiltalte, holder synedriet sitt formelle domsavsigelsesmøte etter daggry. Hør Kaifas si: Vil herrene behage å avgi sitt votum? – Nattens prøvevotering var ikke bindende. Hadde noen ombestemt seg? Hør betjenter rope opp rådsherrerne én for én idet de begynner med den som har kortest ansiennitet. En for en avgir sitt votum, noen kanskje med en klang av triumf, noen kanskje med en tone av hån, noen kanskje lavmælt, nølende, usikkert og med frykt. Men vi hører ikke at noen som var tilstede i rådsmøtet, dissenterer. Israels øverste domstol dømmer Guds Sønn til døden, *lammavet - lammavet - lammavet* (til døden). Hør til sist den presiderende ypperstepresten, pådriveren, triumfatoren Kaifas, si sitt *lammavet*. Kaifas er ved målet.

Men romerne forbød jødene å eksekvere dødsdom. Derfor gjenstod det å få dommen bekreftet av guvernøren Pilatus. Fulgt av de andre rådsherrene førte Kaifas Jesus bundet til pretoriet. Overfor Pilatus beskylder de han for statsfarlig virksomhet: Han sier at han er jødenes konge. Men Jesus forklarer Pilatus i et særskilt avhør, som Johannes forteller om, at hans rike ikke er av denne verden. Og Pilatus ser overhodet ingen politisk fare i Jesus.

Også Pilatus må ha blitt grepet av Jesu myndighet. Han forstod at denne tiltalte var annerledes enn alle andre som han noen gang hadde snakket med. Og han visste at synedriet hadde dømt fordi de var misunnelige på Jesus. Pilatus må til slutt bestemme seg. Han griper til frigivelsesinstituttet. Han vender seg til folket, og han vet at store deler av folket har tillit til Jesus. Men de er nok ikke i flertall her. Hvor ofte har vi ikke hørt at mengden som hyllet Jesus under inntoget palmesøndg, ropte "Korsfest!" noen dager seinere. Men påskefesten samlet hundretusener i Jerusalem, ja, kanskje enda flere. Og jeg tror vi kan gå ut fra at ikke mange av dem som hadde ropt hosianna noen dager tidligere, har møtt opp hos Pilatus denne morgenen. Her er nok snarere folk fra Øvrebyen som er skremt av dødsdommen i Det høye råd. De lot seg opphisse av yppersteprestene, som visste å manipulere folkemassen. De krever Barabbas fri og Jesus korsfestet.

Forut for korsfestelsen ble Jesus hudstrøket. *Den romerske hudstrykning* var i seg selv en forferdelig tortur, som kirken minnes med trosbekjennelsens ord "pint under Pontius Pilatus". Mengden lot seg ikke stagge av denne mishandlingen. Pilatus på si side verken vil eller tør ta ansvar for å dømme Jesus til døden. Men pådriveren Kaifas har et pressmiddel. Trusselen om å miste status som keiserens venn. Det var nok ingen tom trussel. Roma var ei heksegryte med intriger og blodspille. Og keiseren var mistenksom og kunne la gunst slå over i grusomhet. Å true med tap av keiserens vennskap var en dødelig trussel. Det var utpressing av Pilatus. Pilatus hadde ikke ryggen fri. Jødene hadde nok av klagemål de kunne bruke mot han. Noen år seinere ble han også avsatt. Korrupt var Jerusalem. Korrupt var også Roma.

Pilatus visste hva som var rett, *men han bøyd av for presset*. Han ville gjøre folket til lags. Uretten fikk overhånd.

Hån og slag og spytt fortsetter. Og Jesus blir ført ut til Golgata. Antakelig så medtatt av mishandlingen at han segner under byrden av korset. Simon fra Kyréne i Libya blir tvunget til å bære Jesu kors. Og han var far til Alexander og Rufus, forteller Markusevangeliet. Det kan virke som evangeliets første adressater var vel kjent med disse to sønnene, som kan bekrefte det deres far har fortalt fra denne grufulle vårdagen i Jerusalem. Når Paulus hilser til

menigheten i Roma, bor det der en Rufus og hans mor, og Paulus kjenner godt til dem. Den aldrende kvinnen har vært en morsskikkelse også for apostelen (sml. Rom. 16,13).

På Golgata ble Jesus korsfestet mellom de to røverne. Det måtte bli med *en fiktiv anklage for opprør mot keiseren* med orda «Jødenes konge». – Også *korsfestelsen* var en forferdelig tortur. Romerne reknet den selv som den grusomste dødsstraff. Slaver og opprørere kunne bli korsfestet, men ikke romerske borgere. Bundet fast kunne de korsfestede henge i flere døgn. De som var naglet fast, kunne henge på korset opp mot et døgn før døden inntrådte. Men ofte ble beina knust for at døden skulle inntre raskt. I seks lange og smertefulle timer henger den mishandlede Jesus på korset før døden inntre.

Tilsammen refererer evangelistene sju ord av Jesus på Golgata. Men Markusevangeliet nevner bare ordet fra Salme 22,1. Jesus smakte gudsforlattheten, for han ropte med høy røst: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?»

Langfredagsbudskapet har alltid hatt evne til å gripe menneskehjertene. Vi hører om historiens groveste justismord. Jesu kamp i Getsemane, det at han ble forrådt, fornektet og forlatt av venner, at han som var god, mild og tålmodig, ble hatet og utsatt for brutalitet og spott av fiender, at han led og døde på et kors mellom to røvere, alt sammen kaller på vår medlidenhet.

Men i alt det som fortelles, merker vi et annet hendelsesforløp. *Samtidig som Jesus gjennomlever den dype menneskelige lidelsen, oppfyller han Guds plan.* Hvorfor bad han ikke om legioner av engler? Hvorfor forsvarte han seg ikke mot de mange anklager i rådet? Hvorfor steg han ikke ned av korset? Nei, han sa til dem som tok han til fange, at Skriftene skulle bli oppfylt.

Og det står skrevet hos profeten Jesaja i kap. 53:

"[H]an er såret for våre lovbrudd,
knust for våre misgjerninger;
straffen lå på han, for at vi skulle ha fred,
og ved hans sår har vi fått legedom.
Vi fór alle vill som får,
vi vendte oss hver til sin vei;
men Herren lot den syndeskyld vi alle hadde, ramme han.
Han ble mishandlet,
enda han var elendig,

og han opplot ikke sin munn,
 lik et lam som føres bort for å slaktes,
 og lik et får som tier når de klipper det;
 han opplot ikke sin munn.

Ved trengsel og ved dom ble han rykket bort;

men hvem tenkte i hans tid at når han ble utryddet av de levendes land, så var på grunn av mitt folks lovbrudd plagen traff han?"

Underlige ord, som gikk i oppfyllelse den underlige påsken.

Vår Herres Jesu Kristi lidelsehistorie handler om et dobbelt hendelsesforløp. Det ene er åpenbart for alle. Det andre ser vi bare med troens øyne. Det ene er den ytre historien. Det andre er den overveldende betydningen av Jesu lidelse og død.

Jesu lidelse og død er *stedfortredende straffelidelse*. For Jesu skyld dør en kristen med en åpen himmel, over seg (sml. Apg. 7,55f). Men Jesus hang på korset som vår stedfortreder med Guds vrede og dom over seg. Ordet om korset handler om *det salige byttet*, når den rettfærdige og uskyldige mellommann tar på seg syndernes skyld for at syndere skal bli rettfærdige for Gud i han.

Yppersteprester og skriftlærde samlet seg på Golgata. De sa spottende: "Andre har han frelst, seg selv kan han ikke frelse!" Men det kan jo forstås som en ufrivillig og dyp bekjennelse (sml. Joh. 11,49ff). Skulle vi kunne bli frelst, måtte Jesus gi sitt liv. Det svarte ikke til den populære oppfatningen om Messias. Men det svarte til profetiene om han.

Helt uventet skjer skremmende ting. Tre timers solformørkelse, over hele landet. Når mørket tar slutt og Jesus dør i tillit til sin Far i himmelen, kommer jordskjelvet som åpner gravene, som Matteusevangeliet forteller om, og forhenget i templet revner. *Det var fullbrakt.*

Langfredagsbudskapet er både lov og evangelium. Korset forkynner Guds krav og Guds gave klarere enn noe annet. *Jesu kors roper om våre synder. Men også om vår redningsmulighet.* Jesus gikk inn under Guds krav og Guds vrede for å berge oss som fortjente Guds vrede fordi vi ikke oppfylte Guds krav. Til alle tider har selvlaget religiøsitet og verdslig visdom reagert mot ordet om korset. Men når loven knuser, kan evangeliet få reise opp (sml. Jes. 66,2).

Ordet om korset smelter enhver tvil på Guds kjærlighet, han som ikke sparte sin egen Sønn, men gav han for oss. *Jesu døde for at vi skulle få leve, det er godt å kunne si det! Det er ikke håpløst å være menneske.* Vi skulle så gjerne ha sagt det inn i alle fortvilede menneskers

sjel! Guds Sønn har vært på denne jord, og han gjorde vår sak til sin sak i den grad at han døde for våre synder. Det er ikke nødvendig å gå fortapt. Det går an å bli frelst. Som sangeren² sier:
De røde blodsdråper fra Golgata roper om nåde og frelse for deg.

Ragnar Andersen

pastor, ph.d.

² Anders Olsen Svorkmo, Sangboken nr, 231, v, 2